

OTVORENÉ VZDELÁVACIE ZDROJE – ÁNO ČI NIE?

Mgr. Lucia Nižníková

Tému otvorených vzdelávacích zdrojov sme v našom časopise prvýkrát otvorili presne pred rokom. Otvorené vzdelávacie zdroje (Open Educational Resources, OER) sú podobne ako otvorený prístup k výsledkom vedy a výskumu (Open Access) súčasťou jedného veľkého balíka, ktorý sa nazýva otvorená veda (Open Science). Aj preto majú základné črty spoločné.

Otvorené vzdelávacie zdroje (OER) sú (1) online formou publikované vzdelávacie materiály v režime otvoreného prístupu, ktoré sa šíria pod licenciou umožňujúcou použitie, prispôsobenie a opätovné zdieľanie inými stranami s minimálnymi alebo žiadnymi obmedzeniami, (2) pre čitateľa sú bezplatné (ideálne bez nutnosti registrácie) a (3) predovšetkým majú pedagogický rozmer. Neobmedzujú sa na konkrétny typ média, a aj po obsahovej stránke sú také rozmanité, aké rozmanité sú potreby tých, ktorí sa z nich učia. Môžu sa zameriavať na opakovanie atraktívnou formou, vysvetľovanie problematického učiva rôznymi spôsobmi, na aktivizáciu študentov a podobne. Na Slovensku je pojem OER pomerne známy, väčšina učiteľov a vedcov už takýto zdroj využila, no až tretina z nich otvorené vzdelávacie zdroje vôbec netvorí. Mnohí sú zvyknutí vytvárať učebné materiály na platformách typu Moodle, ktoré väčšinou nie sú otvorené, čiže sú dostupné len po prihlásení, aj to nie komukoľvek. Navyše ich tvorcovia majú veľmi nízke povedomie o význame verejných (otvorených) licencií a väčšina z nich ich preto vôbec nevyužíva.

Jeden z najrozšírejších **mýtov o OER** je, že pôsobia rozvratne a sú v protiklade s tradičným školstvom či komerčnými vzdelávacími materiálmi. Príklady zo zahraničia však naznačujú, že sa môžu ideálne dopĺňať. Inštitút technológie vzdelávania na britskej Open University začal v roku 2012 v rámci projektu podporeného nadáciou Hewlett Foundation merať



dopad a prospešnosť otvorených vzdelávacích zdrojov. Výsledkom je už takmer desať rokov skúseností a portál [oerhub](#): researching open education, ktorý vizualizuje získané dáta v podobe mapy OER Impact Map. Na stránke možno nájsť vedecké práce o dopade (spoločenskom pôsobení) OER, zobrazit' si ich podľa jednotlivých krajín alebo hypotéz, aj pridať vlastný výskum. Komerční vydavatelia sa obávajú, že otvorené vzdelávacie zdroje zničia trh a kvôli OER nezostane miesto na ich kvalitný obsah. Inštitúcie majú strach zo straty potenciálneho zisku z predaja vzdelávacích materiálov a vnímajú implementáciu OER do vlastného vzdelávacieho procesu ako príliš radikálny krok. Potenciálni autori otvorených vzdelávacích zdrojov sa ich tvorbe vyhýbajú zväčša preto, lebo sa boja zneužitia (plagiátorstva), a keďže učebné materiály považujú za svoj „majetok“, odmietajú sa o ne deliť verejne. Ďalší sa zasa obávajú odhalenia slabých stránok a chýb v nich.

Na otvorené vzdelávacie zdroje však možno nazerať aj z inej perspektívy. Kvalitná vzdelávacia inštitúcia nestratí tým, že poskytne voľný prístup k učebným materiálom – to podstatné, čo ponúka, nie je učivo, ale **pedagogický prístup učiteľa** a spôsob, akým sprevádza študenta na ceste k vzdelaniu. Reprezentatívny učebný materiál môže pomôcť budovať aj **prestíž školy** a byť lákadlom pre nových študentov. Ďalším pozitívom je, že OER **šetrí prácu, čas aj finančné prostriedky**. Ak už niekto na istú tému zdieľal dobrý zdroj, nie je nutné „objavovať Ameriku“, stačí ho prispôbiť svojim podmienkam. Vďaka tomu, že otvorené vzdelávacie zdroje sa nachádzajú v online prostredí, sú **flexibilné a dostupné** komukoľvek, kedykoľvek a odkiaľkoľvek. Jeden z ich najväčších benefitov je **variabilita ich foriem**

a obsahu, čo zvyšuje ich **atraktivitu**. Ich online zdieľanie podporuje **spätnú väzbu**, a teda možnosť neustáleho **vylepšovania** (rýchla oprava chýb, aktualizácia zastaraného učiva, atď.) a **zvyšovania kvality**. OER podporujú tvorivosť, fantáziu, vnášajú do prostredia vzdelávania inováciu a umožňujú jednoduchú a efektívnu spoluprácu učiteľov na celom svete bez geografických obmedzení.

Otvorené vzdelávacie zdroje sú mostom medzi formálnym a neformálnym vzdelávaním. V súčasnosti patria k prioritám Európskej komisie, OECD a UNESCO. Svedčí o tom aj 2. celosvetový samit UNESCO v Lubľane na jeseň 2017, keď sa Slovensko prostredníctvom Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (MŠVVaŠ SR) pridalo k celosvetovému hnutiu OER ([Lubľanský akčný plán 2017](#)). [Akčný plán iniciatívy pre otvorené](#)

[vládnutie v Slovenskej republike na roky 2020 – 2021](#) z novembra 2019 priniesol v súvislosti s otvorenými vzdelávacími zdrojmi prioritný zámer – sprevádzkovať online portál *Centrálne úložisko digitálneho edukačného obsahu* (CÚDEO). Jeho úlohou je združovať digitálny edukačný obsah a vzdelávať pedagógov, ako využívať portál a ako tvoriť nové otvorené vzdelávacie zdroje. Do 31. decembra 2021 mali byť legislatívne upravené podmienky zavedenia otvorenej licencie na vybrané novovznikajúce vzdelávacie materiály, ktoré sú centrálné zabezpečované a financované alebo spolufinancované z verejných zdrojov MŠVVaŠ SR a jeho priamo riadených organizácií. Odpočet akčného plánu ukáže, ktoré zámery sa podarilo naplniť a ktoré sa presunú do nasledujúceho obdobia.

Príručky o otvorených vzdelávacích zdrojoch

- * BUTCHER, Neil. *A Basic Guide to Open Educational Resources (OER)* [online]. Paris: UNESCO, 2015 [cit. 2021-12-08]. 133 p. ISBN 978-1-894975-41-4. Dostupné na: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000215804>
- * MOORE, Andrew and Neil BUTCHER. *Guide to Developing Open Textbooks* [online]. Burnaby: Commonwealth of Learning, 2016 [cit. 2021-12-08]. 62 p. ISBN 978-1-894975-83-4. Dostupné na: <http://oasis.col.org/handle/11599/2390>
- * Open Education Handbook. WIKIBOOKS: *open books for an open world* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2003-, 19.9.2018 [cit. 2021-12-08]. Dostupné na: https://en.wikibooks.org/wiki/Open_Education_Handbook V českej verzii Příručka otevřeného vzdělávání <https://otevrenevzdelavani.cz/prirucka/>

Búranie mýtov o otvorených vzdelávacích zdrojoch

- * OER Mythbusting! [online]. Warszawa: Centrum Cyfrowe Foundation, [cit. 2021-12-08]. 10 p. Dostupné na: <https://mythbusting.oerpolicy.eu/>
- * SPARC. OER Mythbusting [online]. Washington, DC: SPARC, October 25, 2017 [cit. 2021-12-08]. Dostupné na: https://sparcopen.org/wp-content/uploads/2017/10/OER_Mythbusting_2017.pdf

Použité zdroje:

Článok bol spracovaný podľa STOŽICKÁ, Zuzana. Zavádzanie otvoreného prístupu do praxe II: infraštruktúra otvoreného prístupu. In *Zenodo: open data repository* [online]. Ženeva: CERN [cit. 2021-12-08]. Dostupné na: <https://zenodo.org/record/5729622#.Ya9r5dDMKUK>

Zdroje obrázkov:

<https://mythbusting.oerpolicy.eu/>
https://mobile.twitter.com/oer_hub